

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

ADMINISTRACIÓ:

St. Bernat, 5, Ptal.-2.^a
CIUTAT DE MALLORCA

(Administrador: Juan Riutort.)

LA AURORA

¿A ON LA VENEN?

A Manacor: Ca-mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d' En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 26.—Llibreria de N' Ernest Frau, Brosa.—Llibreria Amengual y Muntaner.

Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes an es qui s'ho guany

PRETXA

d'En

Pica Pica

Ja és ben hora que mos posem de firme a veure si acabam de comentar els desbarats que sobre la Sagrada Escritura va escriure dalt «El Pueblo» aquell *fenòmeno* de Sóller que s'anomena D. Jaume Rullàn i Frau. Ja n'hi hem comentats molts an aquest «enyor», com tenen present els que lletgeixen LA AURORA; pero encare mos ne queden un bon ratx. ¡Sabeu que-n va escriure de molts aquest homonet!

Els miracles de Jesús

El Sr. Rullàn de Sóller diu que el Bon Jesús no va fer vertaders miracles ja que lo que conten els Evangelis no son més que exorcismes (expulsions de dimonis) o alegories. ¿Aí sí? ¿l'altre explicació no ha sabut trobar més que aquesta de ses alegories i dels exorcismes per negar els miracles de Cristo? Que escolti un poc d'història, l'insigne inimic dels miracles del Bon Jesús.

Els més antics impugnadors des Cristianisme (Com En Celsus), no s'atreviren a negar els miracles de Jesús; sino que procuraren explicar-los come efectes de ses arts màgiques. Així hu feren ja els seus contemporanis, els judíos, diguent, que expulsava els mals esperits en virtut des Príncep dels dimonis. An això hu refutà es mateix Jesús, fent notar que mal li poria ajudar el dimoni a fer miracles, sabent que Cristo venia a destruir es seu imperi.

Mes envant se va inventar sa faulta de que Jesús, havent estat, quant era petit, a Egipte, havia après dels egipcis s'art de fer coses prodigioses. Pero aquesta sortida coixetja dels dos peus. Perque, en primer lloc, el Bon Jesús era un nin que no tenia set anys quant va estar a Egipte i en aquesta edat és clar que no poria aprendre moltes sutileses màgiques. Ademés els egipcis mai saberen fer res consemblant an els miracles que feia Jesús; per consiguiant mal porien ensenyar-lo.

Actualment s'impugnen molts dels miracles de Jesús, atribuint-los a sa *sugestió* que produïa a ses multituds sa seua presència, i a sa *fe* en sos seus miracles. Pero encare que concedissem que alguns dels malalts curats p'el Bon Jesús, poguessen patir malalties nervioses, sobre les quals e-hi tenen eficacia sa *sugestió* i sa *fe* des pacient; nigú creu que, per *sugestió*, se pugui curar sa llepra, ni restituir-se sa vista a un cego de naixement, ni manco que ressuciti un mort. Eféguem els miracles executats en coses inanimades, respecte de les quals no és possible sa *sugestió*.

D'altres miracles se procura donar explicacions totalment ridícules i en tot cas contraries a sa narració evangèlica. Per exemple se preten explicar sa multiplicació dels pans, diguent que Cristo no va fer sino beneir-los i que després de sa benedicció cada ú va menjar es recapte que havia duit de casa. Pero ¿i com queda sa narració del Evangelis amb aquesta explicacioneta tant... aguda? Procedint així, tota s'història se-n vendria p'en terra. Qual-

sevol fuita s'explicaría diguent, que s'exèrcit se va fastidiar d'avansar, i se-n tornà correguent de cap a cases. Qualsevol invasió dels inimics se convertiria en una visita a la cual varen esser convidats. Una batalla aon moriren milenars d'homos, sería una epidèmia que sa fantasia dels contemporanis va concebre com una mortandat de guerra.

Sr. Rullàn: no hem d'admetre interpretacions capritxoses i absurdes; hem de lletgir lo que s'Evangelis *diu*, no lo que arbitrariament li volguem *fer dir*, sobre els miracles que va obrar Cristo.

Perque V., oh insigne Sr. Rullàn de Sóller, se convenci que va enflocar un doi monumental diguent que els prodigis de Cristo no son més que exorcismes o alegories, en repassarem un quants d'aquests prodigis així com los conta s'Evangelis.

Miracles sobre coses inanimades

Aquests miracles varen esser: sa conversió de sa aigo en ví a ses noçes de Canà, ses dues multiplicacions dels pans i dels peixos, calmar ses ones de la mar, i produir aquella marevella pescada i fer que S. Pere agafàs un peix que duia amb sa boca un didrama (moneda necessari per pagar sa contribució).

En cada un d'aquets miracles, i en es conjunt de tots ells s'hi reuneixen circumstancies que donen particular evidència an es prodigi.

A ses noçes de Canà (S. Juan, c. 2), sa fa notoria sa falta des ví per s'advertencia de Maria Santissima i per s'orde donada an els criats; i sa fa notori es miracle per s'admiració des mestre de sala i per sa censura que aquest dirigeix an es noví.

A sa primera multiplicació dels pans (S. Juan, VI; Lluç IX; Marc VI; Mateu XIV) se segueix un procediment per l'estil. Primerament se fa constar sa falta de comestibles i s'impossibilitat natural de remediàr aquella falta. Amb 200 denaris, diu S. Felip, no podríem comprar una mossegada de pa per cada ú; i S. Andreu diu que conta amb cinc pans i dos peixos, pero afegeix: ¿de què serveix això per tanta de gent? Sa multiplicació se fa més manifesta per sa recol·lecció de ses sobres, que arriben a omplir dotze canastres. Així se compren s'entusiasme d'aquella gran multitud i es seu designi d'acallar a Jesús per *Rei profeta*, o sia, *Messias*. Es notabilíssim en aquesta relació, que els quatre evangelistes, variant molts de detalls, convenen tots en que hi havia cinc pans i dos peixos i en que se recuren dotze canastres de sobres; lo qual demostra de quina manera se va gravar aquest miracle entre aquells que'l presenciaren. Ademés, se va fer a-s mig des camp, entre una gran multitud, circumstancies que exclueixen tota classe d'aluçinació.

A sa segona multiplicació sols la refereixen S. Mateu (XV, 29) i S. Marc (VIII). Els pans son set i poc peixos (no fixen es número), i s'omplen set canastres dels sobrants, després d'assaciar a 4000 homos, sense ses dones i els nins. E-hi ha un'altre circumstancia que exclueix tot artifici d'*inventió* en aquestes narracions, i és: que amb més pans, en es segon miracle, menge manco gent, i se recueixen manco sobres. Si s'hagués inventat, era natural posar sa proporció contraria; amb cinc pans cinc mil, i amb set, set mil, etc.

A ses dues pescades miraculoses, s'admiració dels pescadors, gent del art, i que havia passat la vida pescant en aquell petit lloc, exclueix tota natural destresa; i lo matetx poreu dir respecta a lo de calmar sa tempestat amb una sola paraula. Aquells pescadors coneixien perfectament ses alternatives de temporals i calmes en aquella mar, i no s'haguessen merevellat devant un *fenòmeno* purament natural, previst per Jesús.

Encare és més admirable, si pot esser, allò des peix que duia amb sa boca una moneda. ¡Justament es *primer* peix que va agafar S. Pere duia exactament sa moneda que necessitaven a les hores el Bon Jesús i es seu deixeble!

Fins aquí, Sr Rullàn de Sóller, me semble que no serà V. que fassi creure a nigu que els miracles de Cristo o bé eren exorcismes o bé simples alegories. Pero passem envant.

Curacions miraculose fetes a distancia.

Aquestes curacions son: sa des criat des Centurió, sa des fill des Regulus, sa de sa fia de sa Cananéa, etc.

Si el Bon Jesús hagués estat present a sa curació des criat des Centurió (Mateu VIII, Lluç VII), no deixerien d'acudir els increduls a sa suposició d'una paràlisis nerviosa, curable per una impressió eficaç i per sa *fe* des pacient. Pero és es cas que el Senyor cura es malalt sense veurer-lo i sense esser vist d'ell. No hi val aquí, per tant, sa *sugestió* ni sa *fe* curativa.

Molt paregut és es cas des fill egonissant des Regulus. Sols que aquí es pare no té aquella *fe* viva des Centurió i demana amb desconfianza. El Bon Jesús el despedeix, anunciant-li que es seu fill ha tornat de sa mort a sa vida.

També s'obra a distancia un curació de sa fia d'aquella dona Canea que hu va demanar amb tanta d'humildat (Mateu XV i Marc XII). Sa repolsa de Jesús no semble tampoc aquí molt a propòsit per *sugestionar* o despertar sa *fe* curativa d'aquella mare; i molt manco sa de sa fia que estava ausent, ajeguda dins es llit i atormentada per sa obsessió.

Tot aquell que lletesqui i mediti es textó de sa narració evangèlica i noti ses circumstancies d'aquests miracles, no podrà menos de tenir per ridícules ses explicacions dels racionalistes. No hi ha medi racional entre admetre es miracle o despreciar s'Evangelis come llibre històric; pero an això s'hi oposen els arguments que mos demostren sa seua autenticitat i sa seua veracitat, per tant e-hi ha que confessar els miracles de Cristo.

Curacions de malalties amb medis desproporcionats

Per ventura no se trobarà res més demostratiu que sa bellíssima història de sa curació des cego de naixement. Es ademés tal s'ingenuitat d'aquesta narració i respira per dir-ho així, tal veracitat, irrecusable per tot homo an a qui no han empedernit els prejudicis, que voldríem que el Sr Rullàn no se dispensas de lletgir-la a s'original. Noltros mos limitarem a indicar sa desproporció d'una untura de fang i una rentada amb aigo de sa font de Siloé, per curar una ceguera ingènita. Ni semble que es cego tengués *fe previa* en Je-

sús, ja que ni va solicitar es miracle, ni regoneixia a Jesús come Messias, segons se despren de sa resposta que va fer an els que li preguntaven qui l'havia curat: «Aquell homo que s'anomena Jesús...»

Aquesta mateixa falta de *fe previa* se nota en aquell paralític de 38 anys, que esperava inutilment sa salut devorà sa probàtica piscina. A sa pregunta de Jesús: «¿Vols recobrar sa salut?», no contesta com s'altre lleprós: «Si vols me pots curar»; sino que mes be expresa sa seua desconfianza, perque no té *homo* que li aidi a tirar-se dins s'aigo quant arriba es temps oportú.

No hi ha major proporció en sos medis empleiats per sa curació des sortimnt, que conta S. Mateu (VII); li posa els dits a ses oreies, toca sa seua llengua amb sa saliva i llavó diu: «obrit» i s'obrin ses oreies i se destrava sa llengua.

Tal volta en aquestes curacions s'acudesqui an allò de sa *sugestió*; pero ¿s'ha curat mai així un cas de llepra? No, no i no. No obstant el Bon Jesús la cura, tan sols tocant es lleprós (Lluç V. 12).

Sobre tot, no se veu com Cristo pogués *sugestionar* els morts com sa fia de sa viuda de Naim, sa fia d'En Jairo i En Llatze. Tots aquestes eren morts i ben morts i el El Bon Jesús los va resucitar.

¿Es que també son alegories aquestes resurreccions? ¡Carabassa vol dir pinyol! Que lletgesqui bé els Evangelis el Sr. Rullàn, que pari be es ment a ses circumstancies que noten els Evangelistes quant parlen d'aquests miracles i veurà com de cap manera es possible pensar en res d'alegories.

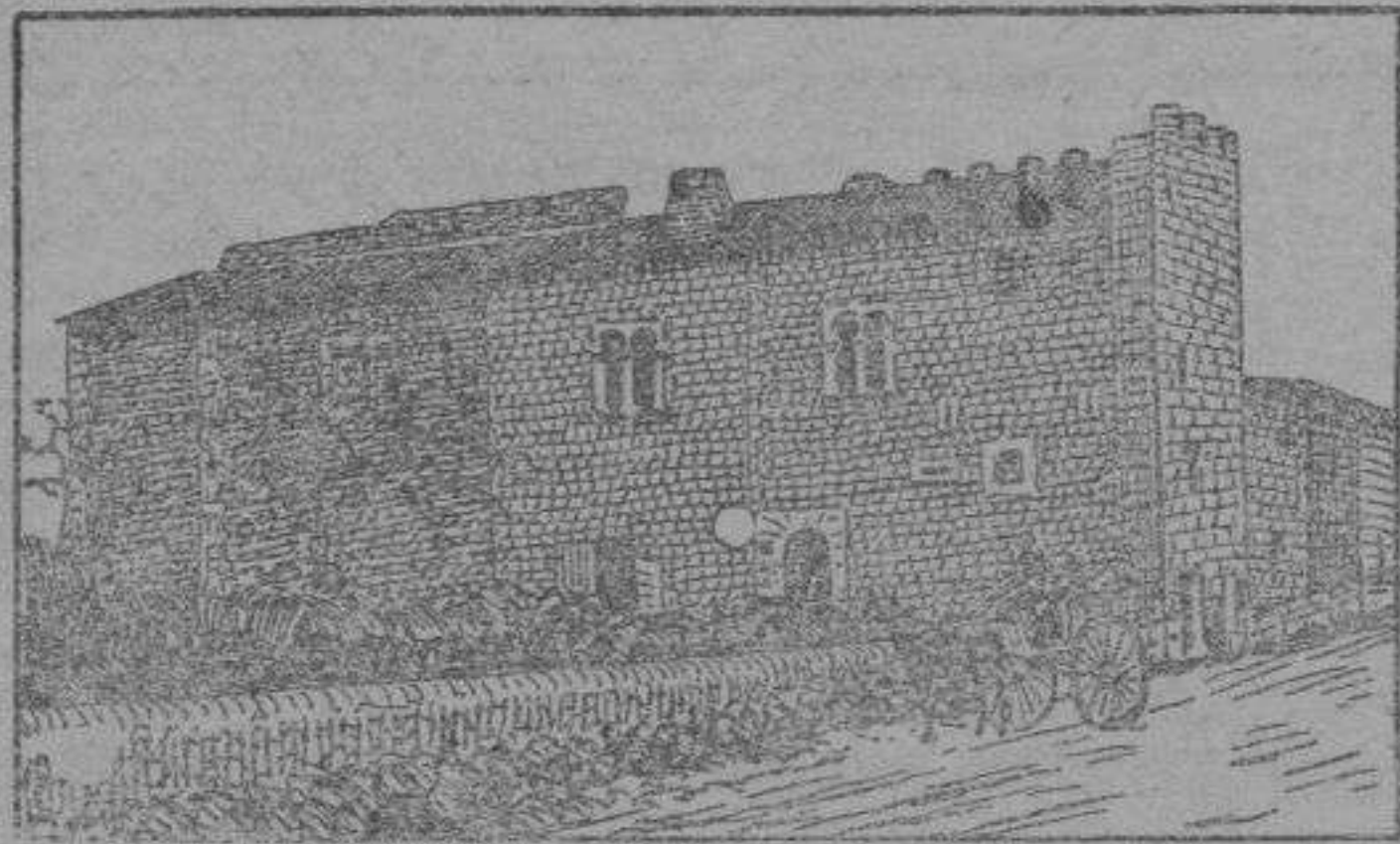
Vamos, Sr. Rullàn de Sóller, que no hu torn dir an això de que lo que conten els Evangelis come miracles del Bon Jesús no son més que alegories o exorcismes, perque mos obligarà a sospitar que li falta sa des Brill

S'emperadó del Japó se pasá p'es cap un dia es posar-se una camia de peil de botifarró. Tenguent por de sa caló se conformá amb desconsol de que la fes un mussol de cames de mosca morta perque sebé que dins l'horta un moscart ne duia dol.

DEL TEMPS PASSAT

Defenses quantre es moros a Manacor

Sa Torre dels Enagistes

Un quartet lluny de Manacor, i just ran des camí de *Sa Cabana*, hi ha un antic edifici senyorial, mitj alqueria, mitj fortalesa, anomenat avui en dia *sa Torre dels Enagistes* i altre temps *sa Torre de Mossèn Pera de Sant Juan*, per haver-lo edificat segurament qualquín dels il·lustres ascendents d'aquesta noble família, que n'era propietaria. És notable arquitecte D. Carles Maura dins el seu *Inventari Monumental d'Espanya - Balears* - famentció d'aquest edifici, considerant-lo com obra de devers es sítgle XIV, si be se coneix a primera vista que no són tots d'una mateixa època es diferents cossos de que se compon.

A la darrería des sítgle XVII sa família Sant Juan va heretar de sa de Núñez, que s'extingí, es seus vncles i possessions amb gravamen d'armes i llinatge, nasquent d'aquesta unió En Pera Núñez de Sant Juan, qui, quant entrà a possessor des bens que tenien es seus pares a Manacor, fundà a la Iglesia parroquial d'aquesta vila un *cloi* o missa solemne que s'havia de cantar anualment, segons consta a un aute firmat p'es notari Juan Armengol.

També s'extingí en es sítgle XVII sa línia masculina dels Sant Juan, i en virtut des matrimonis que contragueren amb senyores d'aquesta família els Berard, Espanyol, Salas, Rossinyol i Villalonga, aquests heretaren sa seua hisenda. Així passà a sa família Berard sa cavalleria i *Torre de Mossèn Pera*, pero amb gravamen de llinatges i armes de Núñez i de Sant Juan.

Fii i hereu des nobles senyors Pera Berard i Catalina Homs fonc el P. Hug Berard, de la Companyia de Jesús, qui, antes de fer sa professió solemne en es Col·legi que tenien es Jesuïtes a la ciutat de Palma, el día 23 de Decembre de 1651 en presencia des notari Mateu Deyà feu renúncia a favor de la Companyia de tots es seus bens, entre es quals hi havia sa casa fortificada i possessió anomenada *sa Torre*, amb sa condició pero de que havien de fundar es Jesuïtes, si acceptaven sa donació, un col·legi nou dins la vida de Manacor o en es seu terme, o be a qualsevol altre poble de Mallorca, si és que hu trobassen més convenient p'es profit espiritual des feels i p'os de la Companyia. Es col·legi havia d'estar dedicat a Sant Ignaci de Loyola i s'hi havien de gravar o pintar ses insignies i armes de Sant Juan i Núñez, de Berard i Homs. Tengudes en compte ses condicions imposades, sa vila de Pollensa fonc sa preferida per fundar-hi aquest nou col·legi, ja que ademés dins es seu terme hi havia gran part de sa hisenda del P. Berard.

De llevonses ensà sa *Torre de Mossèn Pera de Sant Juan* comensà a nomenar-se també sa *Torre dels Enagistes*, això és, dels *Ignigistes* o *Inyigistes*, que és un nom que per moltes de parts d'Espanya havien posat an els PP. Jesuïtes, per haver estat fundada

la Companyia de Jesús per Sant Ignaci o *Inigo*.

Quant aquests nous propietaris afegiren a s'antiga *Torre* un altre còs d'edifici, construïren a sa planta baixa un oratori de regulars dimensions, que apenes ja conserva rastre de lo que va ésser. Però demunt es seu portal, d'estil Renaixement, que s'obri dins s'espaïosa entrada de sa clastra, s'hi pot veure encara'ra un escut heràldic gravat demunt pedra, partit de dalt a baix: En es primer corter hi ha tres falxes negres en camp d'or, i en es segón quatre bandes rotjes en camp des mateix metal. Son ses armes de Sant Juan i de Núñez, que, com ja hem dit, gravaren juntament amb aquests llinatges demunt sa família Berard.

S'objecte de sa fortificació d'aquesta alqueria era sa defensa des seus moradors i de totes ses persones que en cas de perill hi cercassen redòs, i això no solament en temps de ses discordies civils que feren prendre ses armes, uns quantre ets altres, an es mallorquins, sino també, i sobre tot, durant es sigles que duraren ses pirateries des moros i es trastorns que ocasionaven es bandolers. Mes no feren aquests ets únics servicis que va fer a sa nostra població: Havent-se estesa per casi tota Mallorca l'any 1652 una terrible peste, duita de Catalunya per una nau que desembarcà en es Port de Sóller, dia 14 de Juny resolgué es Concei municipal sometre totes quantes persones venguessen a Manacor a rigurosa corantena dins sa *Torre de Mossèn Pera de Sant Juan*, al mateix temps que se destinava a hospital p'ets apestats sa casa des *Puig de Santa Lluçia*; pero el dia 30 des mateix mes hagué de revocar es Concei aquesta primera determinació, a causa d'estar situada sa *Torre* tan aprop des poble i a sa part des xaloc, d'on vé es vent moltes de vegades, resolguent que just hi fessen corantena es malalts sospitosos, i que sa casa de sa possessió *Son Moia* servís p'es qui estassen evidentement apestats. I no desapareguent per de prompte s'amenassa d'una invasió, es Jurats i Cancellers determinaren a sa sessió de dia 4 d'Agost que si amb motiu de qualque causa criminal hagués de venir un jutje de cort, s'aturás a sa *Torre del P. Berard* i allà s'hostetjás tot es temps precis, que per això hi durien llits i tots es demés mobles i arreus que fossen necessaris, a costes i espeses d'aquesta Universitat. Per ses precaucions que se prengueren i, sobre tot, perque així hu dispongué la Divina Providencia, no hi hagué a Manacor ni un sols cas de peste.

(Seguirà)

Un temple profanat altres horrors

Un *Germà de les Escoles Cristianes* de Lorena, que és a la guerra, escriu de sa línia de foc des nord de França i amb data de 22 de juny la carta següent, que recomanam an es nostros lectors. Diu així:

«Hem passats dies calents ferm. Amb forces molt superiors s'inimic se tira damunt ses nostres posicions; es negres van davant en s'envestir. Pero negres i blancs se rompen ses banyes en va. Es nostros homes, es nostros jovent són com auzines; no hi ha qui los fassa recular. Encara que es contraris investin tan sovint amb verdadera desesperació, es nostros no afluixen ni se donen. Contra ses murades de bronzo que hem engrigolades s'esbalteixen totes ses envestides i esbrons. Ara mos deixen una mica en pau. Sa vila a on hem reposat uns quants dies, era casi tota poblada. Sols una senya feresta s'enlairava cap an el cel: una esglesia profanada i desolada. I no és obra d'aqueixa guerra tal profanació i desolació, sino que sa població civil de tal vila francesa passà an el dimoni sa Casa de Deu, fa uns quants d'anys quant succé a Courrières, Departament de Pas-de-Calais, es gros soscaire de ses mines, a on romangueren enterrats tants de miners.

«Tal volta me demanareu què té que veure aqueix soscaire amb sa profanació i desolació d'aquella esglesia? Idò va ésser que es populatge, de rabia que tenia de que hagués succéit tal soscaire, se'n entra dins aquella esglesia, que era gran, espaïosa i garrida, i hu passaren tot an el dimoni: altars, re-raules, confessionaris, imatges de sants, sobre tot una Sta. Magdalena que hi havia d'alt valor artístic. Trossos de bigamada, finestral fets benes, portes pasades per ui, tarimes i jàsseres escampades ensà i enllà p'en-terra i es tàmul des morts tot soiat i massell de pols. Allò és en tota veritat l'abominació de la desolació an el lloc sant. Aborronats es nostros soldats de veure tot allò, se decantaren de tal lloc d'execració; i jo los sentia que deien: *No crèiem possible una tal cosa! Això a Alemanya no es imaginable!* A una rebranca des portal major hi havia escrites aqueixes paraules: *¡Que Deu castigui França per aquest crim!* Era un soldat que havia escrit això, cremat de veure tal infamia.

«No gaire lluny des portal hi havia una cosa capaç de commoure i d'indignar es cor cristià més fret. A sa paret mateixa de l'esglesia hi havia davall una porxada que dues bigues aguanten, un gran Sant-Cristo de coure. Idò bono, mans sacrífegues a forsa de pedrades tomaren aquella sagrada figura; s'hi veuen encara es cops de pedra. I aquella paret està tota sojada d'escrits infamiosos, blasfems i sacrílegs.

«I tot això està així fa casi deu anys, s'esglesia i el Sant Cristo, perque heu de sebre que per perpetuar s'infamia i s'afronta, s'Ajuntament acordà tancar l'esglesia a tot culte de Deu. I així s'està encara. Han habilitat un buc per fer-hi ses funcions relligioses. De dotze mil catòlics que hi ha, així ens ho contà un capellà d'aquella vila, sols uns docents se cuiden d'anar a missa, això és, 105 dones i 5 homes. — *Sovint mos veim forsats, mos digué aquell capellà, a defensar-mos a cops de puni p'es carrer, de sa gent que mos insulta i mos invest. Mai havia estat tan descansat com des que ets alemanys són aquí de s'octubre ensà.*

«Aquell capellà i l'altre que és es Rector de dita vila mos parlaven amb admiració i encariment de sa piedad i ses conviccions relligioses des nostros soldats. Abans de noltros ésser aquí, es dies feners anaven a l'esglesia tot en gros quatre o cinc dones.

Idò bono, es nostros soldats e-hi van molts cada dia, i serveixen ses misses. Un dia entram dins l'esglesia, trobam un des capellans sense servidor, i un de noltros hi anà a l'acte a servir-li sa missa. Es nostros soldats se'n van a l'esglesia es dematins i canten a l'ofici i molts d'ells combreguen. Es dies feners no s'hi acosten al·lots a l'esglesia. La mitat dels infants que neixen no los batten, i els cinquanta cinc per cent des matrimonis que se fan, son civils. Tenia raó un des capellans d'allà que me deia: — *Vivim aquí com es missioners a terres d'infels.* Qualsevol poria momprendre sa mescla d'alegria i de pena amb que el Rt Rector d'allà deia des nostros soldats: *Es diumenges mos umplen l'esglesia, i es pati de sa Rectoria i sa Rectoria mateixa tot va soldats que fan ses seues devocions.*

«P'es cor d'un sacerdot apostòlic ha d'ésser un clau massa acorador es veure que aquella vila, amb tant com ha patit amb sa guerra, no dona cap indicati d'ésser-se composta gens ni de voler tornar gota an es servici de Deu.....»

«No és ver que es ferest de tot això que conta aquest *Germà de ses Escoles Cristianes*? Prenin-ne llum, lectors de LA AURORA!»

Tot's es pastors i cabrés de bondat no 'n tenen gota; com s'han menjada sa rota, neguen comè carretés.

¿S'ha de fer feina

en sa nit?

II

Varem prometre s'altra dia treura altres raóns que tenim per no admetre es treball de nit; avui cumplirém sa promesa, condenant es treball de nit per humanitat, en nom de s'higiene, en nom de sa salut.

Qui hi ha tant curt de vista que no vegi, sense necessitat de moltes demostracions, que sa feina feta en sa nit, es molt mes perjudicial p'es còs humà que sa feina feta de dia? I qui hi ha també que no vegi, que es descans de dia es molt menos profitós que es descans de nit?

Sa feina feta en sa nit cansa molt més es còs, minva molt mes ses forces d'es nostro organisme, de manera que s'han de menester llevonses moltes hores de descans durant es dia, per comprendre s'aglassament físic que produëix es treball de nit. I aquestes hores de descans durant es dia, poques vegades les té es treballador, ja perque ses moltes d'hores de feina a n'es taller, o sa fabrica no le-hi permeten, ja per ses feines de caseva i obligacions de societat, ja per ses moltes de causes que fan es descans de dia casi imposible i molt menos profitós que es descans de sa nit.

«Es treball de nit, tant manual, com a fabriques i tallers, es de consequences ses més desastroses per sa salut Això deia s'Academia de Medicina de París, a s'Informe que va presentà a un Congrés francès l'any 1890. De ma era que es propietaris, que exigeixen es treball de nit, s'obliden de que es qui està a n'es costat de sa màquina qui mai se cansa es un treballador, germà seu, que necessita de es descans tant com ells mateixos, i no d'un descans cualsevol, fictici i deficient sino sufficient i favorable a sa vida natural d'es còs. «Es qui fan de sa nit dia i d'es dia nit, ja per dever de profesio o d'ofici, ja per males costums, en ge-

neral estan descolorits, gastats, enveits i s'exposen a multitud de incomoditats i malefies, Res hi ha que enveesca com un somni insuficient. No hi ha cap malaltia, que no pugui reconeixer per causa es insomnis i desviaments perllongats i repetits, sovint, sovint, i mes que cap altra, ses malalties d'es nirvis son engrenades moltes vegades per es dormir massa poc. Aixó diu es doctor Carrera i Sanchis, un d'es caporals de sa ciencia medica espanyola. I sa nostra experiencia, lo que veim cada dia en sos nostros propis uis mos ho confirma en aixó que diu es doctor Carrera. Perque no poreu veure cada dia homos veis a sa flor mateixa de sa seva jovintut, a n'es trenta o coranta anys degut aixó a sa feina que fan de nit, o a ses cap-buitades que esperan fer en sa nit, per ferles mes alloure?

Sa conferencia celebrada a Berna l'any 1900 cridave ja s'atenció de ses Nacions, respecte a n'es molts de danys que se seguexen de sa feina de nit, fent los dotar que «a ses Nacions aon se compleixen ses lleis que priven es fer feina en sa nit, sa mortalitat de es treballadors ha minvat d'una manera ben coneixadora.»

I aquets perjudicis des traba de nit se multipliquen d'una manera alarmant si se refereixen a n'es traba de ses dones. Perque se seva debilitat i s'esperit de sacrifici, fa'n molt més facil s'explotar-les, escigint-les-hi 16 o 17 hores de traba, traba desproporcionat, que les torna debiles, fluiixas i malaltieses a elles i de rebot a n'es fies que posen a n'el mon, minvat molt amb aixó sa vitalitat d'es pobles

I es natural que susceasque així. I mes que natural, encara es forçós, que susceasque així; perque un traba fet la major part de vegades de dret, moltes hores seguides, amb una atmosfèra sofocant, en so renou de ses màquines i sa pols d'es taller, amb llum artificial, insuficient moltes vegades, i mes que tot, en sa nit, a n'es temps que tota sa naturalesa animada e inanimada reposa i descansa, es forçós, que una vida d'aquesta classe causi uns trastorns i perjudicis tant grossos. I si afagim en aixó un menjá insuficient — aliments comprats a cualsevol part, cuinats aviat a un mal fogó improvisat, i menjats tot aviat per se curtó d'es temps — digaume com un treballador axí pot reperar ses seves forces, conservar sa salut, donar a sa Patria ciutadans robusts, i a Deu pobladors p'el cel?

ES CAPITÁ ARANYA

A una somera de Ervissa que se casà amb un mussol li va sortí un breverol gran com sa ciutat de Pisa. I amb un vestit de vitissa se'n va volé anà a pescà mes quant volgué comensà se'n temé de que un aucell botant va robá es capell a s'emperadó de Artà.

Com se coneugé

Já fa molts de sigles que va morí a una vila, un comerciant que va dexar una bona marrota. Se sabia que tenia un fill únic que s'ere embarcat molt jovenet i ningú el conexia ni sabien per aon perava

Poc temps després d'haver mort aquell homo comparagueren davant es jutje de la vila tres jovensans prenent cada un de ells esser el fill del mort i, per consiguient, son llegitim hereu. Es jutje, que no tenia cap pel de beneit, se va proporcionar un retrato molt ben fet de's difunt, i el va presentar an es joves diguent: Aquell de voltros tres qu'ab una fletxe ferirá aquest punt que jo era senyal damunt es retrato, obtendrá s'herencia.

Es més abrinat ja ha agafat s'arc, i ¡clac! tira fletxada i no fa blanc; es segón va ferir més ran del punt senyal, però tampoc havia cumplida sa condició d'atravessar es punt. Arriba es torn an es més serió i quant agafá s'arc se posá a tremolar, torná blanc com se cal i tirá enfora s'arc i ses fletxes diguent: No ¡de cap manera! jo no vui tirar; m'estim més perdre mil vegades tota sa meua herencia.

¡Ben parlat! — digué'l jutje — No importa donis pus proves per convensar-mé de que tu ets es verdadé fill i per tant es llegitim hereu de's mort. Els altres dos qu'han tirat tant bé, no son més que dos mentiders estrofolaris: perque no e-hi ha cap fill an el mon que tenga coratge de tirar una fletxa an el cor de so'n pare, encare que no sia més que representat per un retrato. Vet aquí idó els teus bens; i voltros poques... dallones, a sa presó a estar un poc a la fresca.

FAR.

Un bon organista

No vos pensen no qu'anem a agafar s'encenser i venga que venga unes bones botades d'encens; no hajué pò no mos extralimitarem perque no son nostros d'aquells que 'ls agrada molt rentà sa cara amb aixut a nes germá proisme, sino que en esser pa, pai No 'n faltava mes.

Avui dia en que mols giran s'esque-na a sa doctrina salvadora de sa nostra santa religio, i tant sa parla de llibertat mal entesa i sa predica p'el mon una moral exòtica amb principis de falsa honoradès, lo necesari solament per alliberarse de sa forca i ená cap-alt per dins es camp d' sa dosolució, mos volem acostar a n'es pares de familia i ferlos una advertencia.

Estau casnats de sentir dir que «vici arrelat tart arrancat» i no obstant sa veritat axiomática d'aqueixa frase mallorquina, n'hi ha molts que com que no heu sabí i per aixó ne veim que quant tenen es cap ramput llavor sa volen posá sacervellara. Ho deim perque n'hem sentits molts que diuen que a n'es infants petits los han de dar llargues mans, qu' ara son joves i s'han de divertir, i cuan son grans se queixan de que no entreguen sa setmana.

Així es que puja un jovent vuy dia que Deu mos beneiesca, i no vui que en aqueixa materia me creguen a mi, sino a un experimentat i sentencios escritor, en Selgas:

«¡Que de malicia hi llúu en aquest uis de vuit anys!»

¡Quines paraules en aquets llavis sonrosats encara per s'aua de sa vidal!

¡Com parlen aquest homos de vuit anys!

¡De quina manera miran aqueixes dones que casi casi no n'han fet vuit!

Aqueixa civilisació es sa pigota de s'innocencia

Trobarém nins dins ses cases de joc, i nines dins cases de prostitució.

Homos petits i dones menudes qu' els vicis recuixen, perque sa societat els abandona.

Sa naturalesa se venja de sa violació de ses seues lleis, per aixó veim usurés que n'han fets vint i cinc,

Decrépits que encara no 'n tenen trenta.

Llibertins d'una quincena.

Es jovent s'embruta amb tots es vicis veis i no conserve cap virtut que deu lluir en els joves.

¡Bé heu son raonables ses seves locures!

¡Amb tota formalitat se corromp!

¡Que dignament s'envileix! ¡Que benisim se pert!

Remei? Tots voltros el sabeu i mos ho diu un grafic refrá mallorquí «Quant es verde se doblega i quant es seca se romp»

Peró i lo de s'organista?—Ara vé— Vos vui recordar aqueix fet que s'altre dia me contaren i que vé a confirmar tot quant havem dit, provant que no val s'escusa de que llavor en tenir coneixement ja s'acura

Idó mestre Pep —així havia nom es nostros h'eroe —era un d'aquells que 'ls agrada alsá es colso i fer dues rues a nes clotel com diuen. No s'aconortava mal del mon amb una copa tota sola, perque segons deia ell: «Una tota sola se deu anyorar» i així es que n'hi enviava un altre que li fes companya, però sempre voreu qu'allà hon son dos ja hi ha renou i seregatera, i així es que n'hi enviava un altre que los departís. Sa cuestió qu'un pic per fas s'altre per nefas n'hi abocava fins qu'estava com un pobre de sopes, i llavor s'aliaven i tomaven p'en terra á mestre Pep.

Amb aqueixes turques sa seua salut minvava notablement i a la fi (quant fone mort, cridaren credoi) se resol a posarhi remei, i va anar acas metge per veure d'arreglarho.

—Vol dir que no puc beure gens! — deia mestre Pep. —Aixó no te consoll! Si a lo menos...

—No tant, —va dir es metge— així mateix poreu beure però aixó ha de ser amb retgla.

Quant es a caseua agafa una botella de debes una quarta, llavor un altre mes petiteta, un altre i llavor un altre i les posa per tira demunt una taula, i a cada una un rotul amb aqueixe inscripció: DO a sa primera, RE a sa segona i així per amunt: MI, FA, SOL, LA, SI, fins a ses set que tenia ¡Si alló no pareixia sa trompeteria d'un orgue! Llavor les umpl de vi bó.

Sa seua dona estava astorada de veure alló qu'heu mirave des de un recó: A la fi comença sa funció.

Agafa es do i 'l gira demunt devall (a dins es seu ventre eh?) i diu qu'alló era un solo.

Mes tardet ja va fer un duo, i pegá un xisclat a n'es RE, FA, i llavó postures senceres i que sé jo.

Sa dona que sabia s'orde d'es metge 'l reprén i ell diu que mentres begui amb retgla no té pò.

Si abans bevia molt ara bevia mes perque cada dia hi havia ofici i completas, i vegent ell que no se componia sino que cada dia mes s'espnyava, torna a n'es metge, i aquestenterat de la cosa li diu.

—Ara diu bé. Tocau no tengau pò, fins que vos o sa trompeteria hagueu fet ui.

Lo qu'es cert que cada do redoblava es fervó i es cap de poc temps aquell abeurat estirava es potons.

ES VEINAT DES LLENTERNÉ

EN XARRAINE.

Un andritxol de Porreres i un francés de Calvià se'n volgueren anà a Artà per vendre deu mil paneres. Mes, veren coses grosseres que los feren desistí perque un moscart de Llubí volgué menjar-se Cabrera ja que deien que el rei era a pescá en es Corp-Marí.

An En Lluc de La Aurora

Vols que te conti una rondaia, Lluc? Es una rondaia curta, curta com un pam de fil. Jo la sè d'una fía d'un carboner de Mancor qui nomia Margalideta.

Hala idó: Aixó era un al·lotell que li deien Juanet. Son pare i sa mare l'enviaven cada dia a pasturar una somera molt magre, que tenien. Però una vegada quant fou a sa sortida des poble, a un entre-forc de camins, se topá amb una guarda d'estornells com ell, qui jugaven. En Juan, com es de creure, ja no va sebre si havia tengut mai somera i se va posar a jugar. ¡Qué m'en diréu? Ell quant acabaren es joc no va veure sa somera ni blanca ni negra. I ja li es estret camina caminarás, camina caminarás, per dins una garriga, cerca que te cerca sa somera. A la fi entrellucá lluny, molt lluny, una caseta blanca i ja s'hi es espitxat cap-dret a demanar inquestes de sa somera.

Aquesta caseta era d'una veia seixantina qui tenia un fill capellá, i d'estiu hi anaven tot-dos a passar-hi una temporada.

En Juanet hi arriba. Just llavors aquella veieta l'evava des foc una truita d'ous que havia feta per dinar, i mare i fill s'havien ajonoiats davant un altaret per dir es pare-nostro.

Quant s'al·lot anava a passar es portat, sentí sa veu des capellá que deia: oh Mu-mare! are he vist tot lo mon. Aquí en Juanet entra tot rabent dins sa caseta i se destira d'aquesta: Idó ¿me voleu dir aon es sa somera? Es capellá i sa mare quant sentiren aquestes paraules i me veuen entrar aquell desconegut, prengueren un retgiram tan gros que fugiren escapats com dues bales. I aquell biduí ¡oh estimadíssim Lluc de La Aurora! s'asseu a sa taula i s'empassolá tota sa truita.

A reveure.

